

TRANSFORMAREA SECURITĂȚII ȘI DEZVOLTAREA DURABILĂ

SECURITY TRANSFORMATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA*

Rezumat: *Având ca puncte istorice de reper încetarea Războiului Rece și transformarea NATO ca nevoie de adaptare la realitățile geopolitice ale începutului de secol XXI, acest articol abordează conceptul de securitate în strânsă relație cu cel de dezvoltare durabilă, subliniind în mod necesar relația dintre factorul politico-militar și cel politico-administrativ atât la nivelul unităților administrative, cât și la nivel național, regional și internațional.*

Cuvinte-cheie: *securitate; dezvoltare durabilă; transformare; politico-militar.*

Abstract: *Setting as starting milestones the end of Cold War and NATO transformation following the need to adapt to geopolitical realities of the XXIst century, this paper approaches the security concept in close relation with the sustainable development, emphasizing the necessary relationship between the political and military bodies and political and administrative bodies both at administrative units level and at national, regional and international levels.*

Keywords: *security; sustainable development; transformation; political and military.*

Introducere

Majoritatea studiilor de securitate tind, în cazul în care este analizat actualul mediu de securitate, să folosească ca punct de reper evenimente ale începutului de mileniu, cum ar fi atacurile teroriste din

---

* Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; e-mail: vbuta49@yahoo.com

SUA de la 11 septembrie 2001 sau declanșarea crizei financiar economice din perioada 2008-2010. Suntem de acord că aceste evenimente au schimbat nu numai mediul de securitate la nivel internațional, ci au condus și la transformări profunde în ceea ce privește conceptul de securitate și abordarea acestuia atât de către principalii actori de pe scena internațională, adică statele, cât și de către principalele organizații internaționale, precum ONU, NATO sau UE.

În opinia noastră, însă, principalul reper care marchează începutul celor mai profunde transformări privind securitatea este perioada încheierii Războiului Rece, perioadă în care grila de putere a scenei internaționale s-a modificat, trecându-se de la bipolaritatea susținută de cele două mari puteri angrenate în Războiul Rece, SUA și URSS, la unipolaritate, în care grila de putere a fost dominată de superputerea SUA. În deceniile care au urmat acestei perioade, grila internațională de putere a suferit transformări, de la unipolaritate la multipolaritate, ajungându-se în prezent să se discute despre policentrismul¹ scenei internaționale.

Conceptul de securitate umană

O analiză atentă asupra mediului de securitate modern și contemporan ne dezvăluie însă faptul că multitudinea de încercări în scopul asigurării unei stări optime de securitate și stabilitate nu au avut întotdeauna rezultatele dorite. Mare parte a abordărilor privind securitatea s-au orientat spre asigurarea securității teritoriale a statului națiune prin relațiile de putere, în special prin intermediul celor de tip militar. Mutarea accentului, în ultimul deceniu, asupra aspectelor economice relaționate securității a condus la identificarea unor domenii mai puțin cercetate, cum ar fi securitatea energetică, securitatea resurselor în general și a celor ce țin de hrană în special, s-a vorbit din ce în ce mai des despre securitatea alimentară. Toate aceste tendințe nu dezvăluie celui aplecat asupra subiectului decât un singur lucru: o puternică latură „umanistă” în domeniul studiilor de securitate, o știință a securității care are în centrul ei omul, individul. Conceptul de securitate umană este unul dintre conceptele ce aparțin acestui trend, un

---

¹ Daniel Möckli, *Strategic Trends 2012, Key Developments in Global Affairs*, Center for Security Studies (CSS), Zurich, 2012, pp. 7-12.

concept care combină dezvoltarea economică cu securitatea militară și alte drepturi fundamentale ale omului. Așa cum a fost promovată de către Organizația Națiunilor Unite (ONU), conceptul avea ca efect lipsa sentimentului de teamă și a grijilor privind nevoile fundamentale umane.

Astfel, *Human Development Report*, emis în 1994 în cadrul Programului de Dezvoltare al Națiunilor Unite, este axat în mod special pe conceptul de *securitate umană*, concept care nu mai are legătură atât de directă cu dimensiunea militară a securității, fiind un concept orientat mai degrabă către viața și demnitatea umană decât spre lupta armată². Astfel, securitatea umană avea patru caracteristici esențiale: era universală, componentele sale erau interrelaționate, cel mai potrivit mijloc de asigurare a ei era prin instrumente preventive și, cel mai important, omul era măsura întregii construcții a acestui concept. Ca orice concept relaționat securității, securitatea umană este caracterizat de două elemente cheie: orientarea către viitoarele riscuri și evitarea oricăror perspective care să conducă în viitor la stări de deprivare. Prin urmare, securitatea umană este relaționată conceptului de bunăstare, aceasta constituind, totodată, o unitate de măsură a nivelului securității umane. În termeni concreți, bunăstarea poate fi indicată, la nivel național, de venitul pe cap de locuitor, dar, așa cum se afirmă în raportul menționat anterior, pentru o evaluare cât mai corectă a securității umane este necesar să se aibă în vedere și alți doi factori: sănătatea și educația³.

Având aceste elemente, putem contura o premisă inițială a demersului nostru, și anume că toate domeniile activității umane sunt relaționate celor trei factori notați anterior, și avansăm ipoteza că aceștia pot constitui factori strategici în cadrul securității naționale. Demersul nostru științific va fi orientat însă, cu precădere, asupra factorului economic și importanța sa strategică în cadrul securității naționale, sau mai corect spus asupra locului și rolului său în creionarea oricărei strategii de securitate fie ea națională, europeană sau euroatlantică.

Adițional factorului economic, trebuie să notăm existența unei relații directe dintre *securitatea națională* și *securitatea umană*, ele fiind concepte complementare pe arii de manifestare comune. În aplicabilitatea practică a

---

² *** Human Development Report, United Nations Development Programme (UNDP), Oxford University Press, New York, 1994, p. 22.

³ *Ibidem*.

ambelor concepte forțele armate, de exemplu, sunt un numitor comun, o garanție pentru atenuarea riscurilor și îndepărtarea amenințărilor atât la nivel individual, cât și la nivel național al securității.

Transformarea viziunii NATO privind securitatea

Perioada încheierii Războiului Rece pe care o propuneam la începutul acestui material ca principalul reper al transformării securității de-a lungul ultimelor trei decenii au condus la ideea adaptării Alianței Nord-Atlantice la provocările noului mediu de securitate. Astfel s-a simțit necesară abordarea securității într-o manieră integrată și holistică, având în vedere că amenințările nou apărute erau mult mai diverse și diferite față de cele caracteristice Războiului Rece, insecuritatea căpătând o dimensiune globală.

Prin urmare, într-o perioadă în care mediul strategic suferea o serie de transformări fără precedent până la acea dată (disoluția URSS, apariția unor noi state fie prin secesiune, fie prin unificare, intensificarea fenomenului terorist) NATO se vedea provocat de un proces de transformare care în timp a presupus:

- extinderea Alianței cu noi membri care împărtășeau valorile comunității nord-atlantice;
- acordarea unei atenții sporite situațiilor ce decurg din art. 4 al Tratatului Nord-Atlantic, care presupune ca NATO să acționeze ca un forum de consultări cu alți actori;
- optimizarea proceselor decizionale și crearea unor mecanisme eficiente pentru a spori gradul de disponibilitate a forțelor;
- aprofundarea cooperării cu statele asiatice și cu cele din regiunea Pacificului, în scopul sprijinirii intereselor colective de securitate ale țărilor membre pentru a putea, atunci când este necesar, să interacționeze în cadrul unor coaliții mai largi.

Transformarea NATO a presupus, de-a lungul timpului, nu doar misiuni în sprijinul direct al membrilor săi, ci și pentru evitarea degradării stării de securitate în diverse regiuni, misiuni nonarticol 5, de tipul peace-building sau peace-keeping, uneori participând, prin misiuni de asistență militară sau training la diferite programe în state aflate în reconstrucție după crize sau conflicte.

În acest domeniu al crizelor și conflictelor, domeniul militar al securității se intersectează cu cel al dezvoltării durabile.

Securitatea și dezvoltarea durabilă

Din punct de vedere structural atât securitatea, cât și dezvoltarea durabilă sunt susținute de o serie de dimensiuni comune.

Trebuie să menționăm că apariția conceptului de *dezvoltare durabilă* a fost posibilă în perioada deja amintită, a încheierii Războiului Rece, fiind menționat pentru prima oară în Raportul Comisiei Brundtland. Raportul a fost emis în cadrul activităților premergătoare Conferinței ONU pentru Mediu și Dezvoltare din anul 1992 de către Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) prezidată de prim-ministrul norvegian de la acea dată Gro Harlem Brundtland⁴. Raportul amintit, intitulat *Our Common Future*, analiza problemele contemporane și sublinia provocările aduse de aspecte precum:

- condițiile de mediu și protecția mediului;
- provocările dezvoltării socio-economice din țările în curs de dezvoltare;
- conexiunea directă dintre mediu și dezvoltarea economică.

Prin alăturarea aspectelor de natură socio-economică cu cele de mediu⁵, documentul amintit a introdus în sfera politicii internaționale și naționale conceptul de *sustainable development* (dezvoltare durabilă). Acest document a constituit, din punct de vedere al studiilor de securitate, conștientizarea dimensiunii de mediu a securității, prin abordarea crizelor de mediu ca amenințări la adresa securității naționale, putând produce, în viziunea președintelui⁶ comisiei, afectarea securității naționale, prin propagarea spre statele dezvoltate a consecințelor instabilității politice și sociale din statele în curs de dezvoltare.

Din punct de vedere conceptual, rolul raportului menționat este major pentru dezvoltarea și aplicarea strategiilor privind dezvoltarea durabilă în

---

⁴ *** World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, Oxford University Press, 1987, p. xii-xv.

⁵ *Ibidem*, pp. 2-7.

⁶ Steve Lonergan, *Human Security, Environmental Security and Sustainable Development*, în *Environment and Security: discourses and practices*, Lowi & Shaw, 2000, p. 66.

sensul în care a oferit definiția dezvoltării durabile. Astfel, din punctul de vedere al autorilor raportului, pentru ca dezvoltarea să fie durabilă trebuie să răspundă nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitatea viitoarelor generații de a răspunde nevoilor proprii⁷. Este posibil să identificăm în această definiție faptul că se acordă o importanță deosebită nevoilor individului uman, în special nevoilor primare ale populației statelor sărace în ceea ce privește hrana, apa, spațiul de locuit și, nu în ultimul rând, asistența medicală și educația.

Dacă dorim să evidențiem legătura dintre securitate și dezvoltare, durabilă, suntem de părere că dezvoltarea durabilă se suprapune în aspectele sale majore nivelului fundamental al securității, și anume nivelului individual al securității, dacă acceptăm că nivelurile securității pornesc de la cel individual și continuă cu cel al grupului și comunităților locale până la nivelurile național, regional și internațional.

Concluzii

În urma aspectelor analizate putem concluziona că transformarea securității a avut ca unul dintre factorii inițiatori, lansarea conceptului de dezvoltare durabilă în politicile internaționale. Prin intermediul acestora, conceptul a fost adoptat la nivel național de majoritatea statelor, care au emis strategii naționale specifice privind dezvoltarea durabilă.

Din punctul nostru de vedere, având în atenție aspectul economic comun al securității și dezvoltării durabile, credem că în cadrul național și internațional se pot identifica modalități de cooperare astfel încât să se identifice surse de finanțare ale unor proiecte, în special de infrastructură, care prin obiectivele dezvoltării durabile să sporească starea de securitate atât la nivelul comunităților locale, în acord cu strategiile de securitate și dezvoltare durabilă emise de guvernele naționale.

---

⁷ *** World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, Oxford University Press, 1987, p. 43.

BIBLIOGRAFIE

- *** World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, Oxford University Press, 1987.
- *** Human Development Report, United Nations Development Programme (UNDP), Oxford University Press, New York, 1994.
- Colecția revistei Impact strategic, la <http://cssas.unap.ro/ro/is.htm>
- Daniel Möckli, *Strategic Trends 2012, Key Developments in Global Affairs*, Center for Security Studies (CSS), Zurich, 2012.
- Steve Lonergan, *Human Security, Environmental Security and Sustainable Development*, Environment and Security: discourses and practices, Lowi & Shaw eds., 2000.

